

Jerzy Sojka\*

orcid.org/0000-0003-1154-5658

## Główne tematy w działaniach luteran w skali globalnej

## Main Themes in Lutheran Activities on a Global Scale

**Słowa kluczowe:** luteranizm, Światowa Federacja Luterkańska, priorytety strategiczne**Keywords:** Lutheranism, Lutheran World Federation, strategic priorities

## Wstęp

Światowa Federacja Luterkańska (ŚFL) to dziś największa organizacja zrzeszająca Kościoły Luterkańskie na świecie. Wśród jej członków znajdziemy 150 Kościołów z 99 państw świata reprezentujących ponad 78 milionów chrześcijan wyznania luterkańskiego [Who We Are 2026]. Od jej założenia w 1947 r. należy do niej Kościół Ewangelicko-Augsburski w Polsce [Sojka 2023, s. 12–14].

Swoje statutowe cele definiuje ona następująco: „Światowa Federacja Luterkańska: a) wspiera zgodne świadczenie Ewangelii Jezusa Chrystusa i umacnia Kościoły członkowskie w wykonywaniu nakazu misyjnego i w ich staraniach o jedność światowego chrześcijaństwa; b) na całym świecie pośród Kościołów członkowskich wspiera działalność diakonijną, łagodzenie ludzkiej nędzy, promocję pokoju i praw człowieka, praktykę sprawiedliwych relacji, w których nikt nie jest dyskryminowany ze względu na rasę, pochodzenie etniczne lub płeć, sprawiedliwości społecznej i gospodarczej, dbałość o zachowanie Bożego stworzenia i wzajemne dzielenie się zasobami; c) poprzez wspólne studia wspiera wspólnotę i samorozumienie Kościołów członkowskich i pomaga im w pełnieniu wspólnych zadań” [Constitution of the Lutheran World Federation 2024; tłumaczenie oparte na: Dorobek Zgromadzeń Ogólnych 2023, s. 546].

Kierunki realizacji tych celów definiuje najwyższy organ decyzyjny Federacji – Zgromadzenie Ogólne (ZO) zrzeszające reprezentantów wszystkich Kościołów członkowskich. Ostatnie takie zgromadzenie od-

## Introduction

The Lutheran World Federation (LWF) is today the largest organization bringing together Lutheran churches worldwide. Its members include 150 churches from 99 countries, representing over 78 million Christians of the Lutheran faith [Who We Are 2026]. The Evangelical Church of the Augsburg Confession in Poland has been a member since its foundation in 1947 [Sojka 2023, pp. 12–14].

It defines its statutory objectives as follows: “The Lutheran World Federation: a. furthers the united witness to the Gospel of Jesus Christ and strengthens the member churches in carrying out the missionary command and in their efforts towards Christian unity worldwide; b. furthers worldwide among the member churches diaconic action, alleviation of human need, promotion of peace and human rights, the practice of just relationships with no one being discriminated against because of race, ethnicity, or gender; social and economic justice, care for God’s creation and sharing of resources; c. furthers through cooperative study the self-understanding and the communion of member churches and helps them to act jointly in common tasks” [Constitution of the Lutheran World Federation 2024].

The direction for achieving these objectives is set by the Federation’s highest decision-making body—the General Assembly (GA), which brings together representatives of all member churches. The most recent General Assembly took place in September 2023

\* dr hab., prof. Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, Wydział Teologiczny

\* D.Sc. Ph.D., Professor of the Christian Theological Academy in Warsaw, Faculty of Theology

było się we wrześniu 2023 r. w Krakowie pod hasłem: „Jedno Ciało, jeden Duch, jedna nadzieja”. Przyjęło ono zestaw dokumentów końcowych, w tym *Posłanie* i kilkanaście rezolucji [*Jedno Ciało* 2024, s. 8–15, 22–41]. Stały się one punktem wyjścia dla Biura Wspólnoty, organizacyjnej centrali ŚFL z siedzibą w Genewie, do przeprowadzenia procesu planowania strategicznego na lata 2025–2031, w którym bliżej określono zadania Federacji. Ujęto je w dokumencie strategicznym [*Sharing hope* 2024], który został zaaprobowany przez Radę Federacji (najwyższy organ zarządzający Federacją w okresie między Zgromadzeniami Ogólnymi, złożony z 48 przedstawicieli Kościołów członkowskich) na jej posiedzeniu w czerwcu 2024 r. [Hitchen 2024]. Zdefiniowano w nim strategiczne priorytety organizacji, o których poniżej. Ich fundament stanowią wizja, misja i wartości, jakimi w swojej działalności chce się kierować ŚFL. Pierwszą ujęto następująco: „Wyzwolona przez Bożą łaskę, wspólnota w Chrystusie, żyje i pracuje wspólnie na rzecz sprawiedliwego, pokojowego i pojednanego świata” [*Sharing hope* 2024, s. 8]. Swoją misję ŚFL określa w taki sposób: „Dzielić się nadzieją, która wzmacnia Kościoły i ludzi, by działać na rzecz pozytywnej zmiany w świecie” [*Sharing hope* 2024, s. 8]. Wśród wartości z kolei znalazły się hasła inspirowane tekstami biblijnymi: godność i sprawiedliwość (Księga Amosa 5,24), współczucie i zobowiązanie (List do Kolosan 3,12), szacunek dla różnorodności (1 List do Koryntian 12,12), inkluzywność i partycypacja (List do Rzymian 15,7), transparentność i odpowiedzialność (1 List Piotra 4,10) [*Sharing hope* 2024, s. 8–9].

Wspomniane priorytety strategiczne zostały zdefiniowane następująco: odpowiedzialna teologia, dobrze rozwijające się Kościoły, pokój i sprawiedliwość oraz służba i godność. Każdy z nich został przedstawiony w trzech krokach. Zaprezentowano szerszy kontekst, w jakim jest on realizowany, następnie wizję zmiany, a na końcu podsumowanie konkretnych działań, jakie zamierza podejmować ŚFL.

### Odpowiedzialna teologia

Pierwszy z priorytetów nawiązuje do hasła ukutego w czasie przygotowań do krakowskiego ZO w 2023 r. [*Study guide* 2023, s. 29–31]. Tak definiuje go *Posłanie* ZO, czyli główny dokument podsumowujący jego obrady: „Odpowiedzialna teologia jest zakorzeniona w Biblii. Leczy rany, tworzy jedność i wzmacnia wspólnotę. Odpowiedzialna teologia jest holistyczna, używa inkluzywnego języka i różnorodnych oraz dostępnych środków komunikacji. Odpowiedzialna teologia buduje inkluzywne wspólnoty, ma odwagę odnawiać swój język i sposoby docierania do ludzi żyjących na marginesie społeczeństwa. Odpowiedzialna teologia daje przestrzeń dla odnawiającej i reformującej mocy jednego Ducha” [*Jedno Ciało* 2024, s. 12].

Odpowiedzialna teologia jest wyrazem wierności kluczowej dla luteranizmu nauce o usprawiedliwieniu grzesznika jedynie z łaski przez wiarę<sup>1</sup>. Krytykuje ona

in Kraków under the theme: “One Body, One Spirit, One Hope.” It adopted a set of final documents, including the *Message* and over a dozen resolutions [*One Body* 2024, pp. 8–14, 20–37]. These served as the starting point for the Communion Office, the LWF’s organizational headquarters based in Geneva, to carry out a strategic planning process for the years 2025–2031, in which the Federation’s tasks were defined in greater detail. These were set out in the strategic document [*Sharing hope* 2024], which was approved by the Federation Council (the Federation’s highest governing body between General Assemblies, comprising 48 representatives of the member churches) at its meeting in June 2024 [Hitchen 2024]. The document sets out the organization’s strategic priorities, which are discussed below. These are underpinned by the vision, mission and values that the LWF seeks to uphold in its work. The vision is stated as follows: “Liberated by God’s grace, a communion in Christ, living and working together for a just, peaceful, and reconciled world” [*Sharing hope* 2024, p. 8]. The LWF defines its mission as follows: “To share hope that empowers churches and people to make a positive difference in the world” [*Sharing hope* 2024, p. 8]. The values, in turn, included concepts inspired by biblical texts: dignity and justice (Amos 5:24), compassion and commitment (Colossians 3:12), respect for diversity (1 Corinthians 12:12), inclusivity and participation (Romans 15:7), transparency and accountability (1 Peter 4:10) [*Sharing Hope* 2024, pp. 8–9].

These strategic priorities have been defined as follows: responsible theology, thriving churches, justice and peace, and service and dignity. Each of these has been outlined in three steps. First, the broader context in which it is being implemented is presented; next, a vision for change; and finally, a summary of the specific actions the LWF intends to undertake.

### Responsible theology

The first of these priorities relates to a slogan coined during the preparations for the 2023 General Assembly in Cracow [*Study Guide* 2023, pp. 29–31]. The *GA Message*—the main document summarizing the Assembly’s deliberations—defines it as follows: “Responsible theology is grounded in the Bible. It heals wounds, creates unity, and strengthens communion. Responsible theology is holistic, uses inclusive language and diverse and accessible means of communication. Responsible theology builds inclusive communities, daring to renew its language and ways of reaching out to people on the margins. Responsible theology gives space for the renewing and reforming power of the one Spirit” [*One Body* 2024, p. 11].

Responsible theology is an expression of fidelity to the doctrine—central to Lutheranism—that the sinner is justified by grace alone through faith.<sup>1</sup> It criticizes misleading theologies based on equating God’s judgement with God’s grace, and thus on

zwodnicze teologie oparte na utożsamieniu Bożego Sądu z Bożą łaską, a więc mieszanii kluczowych kategorii hermeneutycznych dla luterkańskiej teologii – Zakonu (Bożego roszczenia) i Ewangelii (Bożej obietnicy)<sup>2</sup>. To ich rozróżnianie Luter [1909, s. 9] nazywał najwyższą sztuką w chrześcijaństwie. Odpowiedzialna teologia daje także punkt wyjścia do krytyki fake newsów czy teorii spiskowych obliczonych na budzenie strachu i niepewności. Protestuje przeciw instrumentalizacji religii na rzecz działań politycznych czy ideologicznych mających promować niesprawiedliwość, kwestionować równość kobiet i mężczyzn czy budować wykluczające wspólnoty [Sharing hope 2024, s. 14].

W tym kontekście kluczowa jest edukacja. Jej wzmocnienie to temat, który przewija się w debacie ŚFL od jakiegoś czasu. Wynika to z różnorodności uwarunkowań, w jakich poszczególne Kościoły są w stanie edukować swoich wiernych, zwłaszcza osoby przygotowujące się do ordynacji. Nie wszędzie jest bowiem możliwy do zachowania europejski model edukacji akademickiej. Stąd różnorodne dążenia do wykorzystania synergii globalnej sieci, jaką jest ŚFL [por. *“For building up the body of Christ”* 2023]. Po ZO w Krakowie do tego programu szukania wspólnych możliwości rozwoju edukacji teologicznej dodano wyraźny postulat, by luterkańska edukacja teologiczna wyposażała w narzędzia demaskujące zwodnicze teologie [Sharing hope 2024, s. 14].

Zmiana, do której chce dążyć ŚFL, to promowanie odpowiedzialnej teologii, a więc zakorzenionej w Ewangelii, w przekonaniu, że to Chrystus jest centrum Pisma Świętego i teologii krzyża. Znowu mamy tutaj nawiązanie do kluczowych elementów luterkańskiego myślenia teologicznego, jak również luterkańskiej hermeneutyki Pisma Świętego. Chrystus jako centrum Pisma Świętego to fundament luterkańskiego sposobu jego interpretacji, który współgra z teologiczną centralnością Chrystusowego dzieła zbawienia wyrażonego w nauce o usprawiedliwieniu<sup>3</sup>. Drugi z przywołanych instrumentów teologicznych – teologia krzyża – to także koncepcja należąca do fundamentów luterkańskiego myślenia zdefiniowanych w XVI w. Mówi ona o krzyżu jako objawieniu Bożym, w którym dochodzi do głosu Boża suwerenność. Bóg objawia się na własnych zasadach, nawet jeśli człowiekowi wydaje się, że ma do czynienia z czymś odwrotnym – Bóg objawia się *sub specie contraria*, pod pozorem przeciwieństwa<sup>4</sup>. Jego objawienie staje się krytycznym narzędziem oglądu człowieka. Tak rozumiana teologia dostarcza inspiracji, by krytycznie patrzeć na świat wokół nas [Sharing hope 2024, s. 14].

Odpowiedzialna teologia skupiona jest na uzdrowieniu ran, budowaniu jedności i wzmacnianiu społeczności przez Ducha Świętego, tak by były różnorodne i inkluzywne. Taka teologia wierzy w dialog oparty na szacunku i realizuje jedność w pojednanej różnorodności. Jej istotnym elementem jest więc realizowanie zobowiązania na rzecz jedności zawartego w luterkańskim rozumieniu Kościoła, w ramach, jakie zdefiniowano na forum ŚFL już w 2. połowie lat 70.,

conflating key hermeneutical categories in Lutheran theology—the Law (God’s claim) and the Gospel (God’s promise).<sup>2</sup> It was this distinction that Luther [1909, p. 9] called the highest art in Christianity. Responsible theology also provides a starting point for criticizing fake news or conspiracy theories designed to stir up fear and uncertainty. It protests against the instrumentalization of religion for political or ideological ends designed to promote injustice, undermine gender equality or foster exclusionary communities [Sharing hope 2024, p. 14].

In this context, education is key. Strengthening it is a theme that has been a recurring feature of the LWF debate for some time. This stems from the diversity of circumstances in which individual Churches are able to educate their faithful, particularly those preparing for ordination. For it is not possible everywhere to maintain the European model of academic education. Hence the various efforts to harness the synergies of the global network that is the LWF [*“For building up the body of Christ”* 2023]. Following the General Assembly in Cracow, a clear call was added to this program of seeking common opportunities for the development of theological education: that Lutheran theological education should equip students with the tools to unmask misleading theologies [Sharing hope 2024, p. 14].

The change that the LWF seeks to bring about is the promotion of responsible theology—that is, theology rooted in the Gospel, in the conviction that Christ is the center of Scripture and of the theology of the cross. Here again, we see a reference to key elements of Lutheran theological thought, as well as to Lutheran hermeneutics of Scripture. Christ as the center of Scripture is the foundation of the Lutheran approach to its interpretation, which harmonizes with the theological centrality of Christ’s work of salvation as expressed in the doctrine of justification.<sup>3</sup> The second of the theological instruments mentioned—the theology of the cross—is also a concept that forms part of the foundations of Lutheran thought as defined in the sixteenth century. It speaks of the cross as a divine revelation in which God’s sovereignty is manifested. God reveals himself on his own terms, even if it seems to a man that he is dealing with the opposite—God reveals himself *sub specie contraria*, under the guise of the opposite.<sup>4</sup> His revelation becomes a crucial tool for understanding humanity. Theology understood in this way provides inspiration to view the world around us critically [Sharing Hope 2024, p. 14].

Responsible theology focuses on healing wounds, building unity and strengthening communities through the Holy Spirit, so that they may be diverse and inclusive. Such theology believes in dialogue based on respect and realizes unity in reconciled diversity. An essential element of this is therefore the fulfilment of the commitment to unity contained in the Lutheran understanding of the Church, within the framework defined by the LWF as early as the second half of the

tworząc na ZO w Daressalam ekumeniczny model jedności w pojednanej różnorodności<sup>5</sup>. A pytał on o to, które różnice faktycznie dzielą Kościoły różnych tradycji, i szukał porozumienia w rzeczach kluczowych, tak by stworzyć przestrzeń dopuszczalnej, pojednanej ze względu na zgodę w kwestiach centralnych, różnorodności [Sharing hope 2024, s. 14].

Odpowiedzialna teologia zakłada sięganie do luteranńskiej tradycji wyznaniowej, wyrażonej choćby w wyznaniach wiary – księgach wyznaniowych<sup>6</sup>, odczytywanej przez różnorodne głosy w naszej wspólnocie. Jej zadaniem jest m.in. odpowiadanie na wyzwania, jakie stawiają fundamentalistyczne i wykluczające ideologie. Ważną rolę odgrywają tutaj krytyczne, teologiczne rozeznawanie i edukacja teologiczna. Odpowiedzialna teologia zapewnia ponadto ramy dla aktywności Kościołów w sferze publicznej [Sharing hope 2024, s. 15]. To temat, który towarzyszy stale ŚFL od lat 70., a zatem od ZO w Evian (1970) i Daressalam (1977) [por. Sojka 2023, s. 19–24]. Podsumowanie koncepcyjne tego zaangażowania zawiera dokument *Kościół w przestrzeni publicznej* [2017] z 2016 r.

Wreszcie do obszaru odpowiedzialnej teologii należy również zaangażowanie ekumeniczne, jeden z głównych celów ŚFL od jej założenia [por. Sojka 2021, s. 271–416]. Najbardziej aktualne podsumowanie pryncypiów, osiągnięć i priorytetów w tym obszarze dostarcza przyjęty w 2018 r. dokument *Zobowiązania Światowej Federacji Luteranńskiej na Ekumenicznej Drodze do Wspólnoty Kościelnej* [2020]. Dążenie do jedności chrześcijan zakłada konieczność teologicznego zaangażowania, czego wyrazem jest wskazanie w owych *Zobowiązaniach...* takich typowych dla luteranizmu teologicznych narzędzi, jak budowanie tzw. zróżnicowanego konsensusu. W toku jego budowania poddaje się ocenie doktryny chrześcijańskie różniące poszczególne tradycje, pyta się, które z nich są faktycznie dzielące i czy w takim wypadku istnieje możliwość ich pojednania<sup>7</sup>. Ta aktywność ekumeniczna jest szczególnie istotna, gdyż horyzontem tej perspektywy strategicznej w ŚFL jest 500 lat *Wyznania augsburskiego* – podstawowego dokumentu wyznaniowego luteranizmu<sup>8</sup>, który jednocześnie daje podstawy do ekumenicznego zaangażowania<sup>9</sup> [Sharing hope 2024, s. 15].

Aby zrealizować tę wizję, ŚFL skupi się w swoich działaniach na dialogu z własną tradycją konfesijną, refleksji teologicznej, która pomoże lepiej rozumieć misję jako całościowe zadanie kształtujące wszystkie aktywności Kościoła (misja holistyczna), a także będzie wspierać zaangażowanie w sferze publicznej. Takie całościowe ujęcie zadania misyjnego to nawiązanie do charakterystycznej dla ŚFL, wypracowanej już w dyskusjach z lat 80. XX w. koncepcji misji holistycznej, która obejmuje całość aktywności Kościoła i nie jest zredukowana do stereotypowo rozumianego przekazywania Ewangelii poprzez kazanie ewangelizacyjne<sup>10</sup>. ŚFL będzie ponadto wspierać inicjatywy służące teologicznej edukacji i formacji oraz pogłębieniu jedności chrześcijan [Sharing hope 2024, s. 15].

1970s, creating an ecumenical model of unity in reconciled diversity at the General Assembly in Daressalam.<sup>5</sup> It asked what differences actually divide the Churches of different traditions, and sought common ground on key issues, so as to create a space for acceptable diversity, reconciled through agreement on central matters [Sharing Hope 2024, p. 14].

Responsible theology draws on the Lutheran confessional tradition, as expressed, for example, in the confessions of faith—the confessional texts<sup>6</sup>—which are interpreted by a variety of voices within LWF’s communion. Its task is, amongst other things, to respond to the challenges posed by fundamentalist and exclusionary ideologies. Critical theological discernment and theological education play an important role here. Responsible theology also provides a framework for the Churches’ activities in the public sphere [Sharing Hope 2024, p. 15]. This is a theme that has been a constant feature of the LWF since the 1970s, i.e. ,since the General Assemblies in Evian (1970) and Dar es Salaam (1977) [Sojka 2023, pp. 19–24]. A conceptual summary of this commitment is contained in the 2016 document *The Church in the Public Space* [2016].

Finally, the field of responsible theology also encompasses ecumenical engagement, one of the main objectives of the ŚFL since its foundation [Sojka 2021, pp. 271–416]. The most up-to-date summary of the principles, achievements and priorities in this area is provided by the document *The Lutheran World Federation’s Commitments on the Ecumenical Way to Ecclesial Communion* [2018], adopted in 2018. The pursuit of Christian unity presupposes the necessity of theological engagement, as evidenced by the reference in these commitments to theological tools typical of Lutheranism, such as the building of what is known as a “differentiated consensus.” In the process of building this consensus, the Christian doctrines that distinguish the various traditions are evaluated; questions are asked as to which of them are actually divisive and, if so, whether there is a possibility of reconciling them.<sup>7</sup> This ecumenical activity is particularly significant, as the timeframe for this strategic perspective within the LWF is the 500th anniversary of the *Augsburg Confession*—the foundational confessional document of Lutheranism,<sup>8</sup> which at the same time provides a basis for ecumenical engagement<sup>9</sup> [Sharing hope 2024, p. 15].

To realize this vision, the LWF will focus its activities on dialogue with its own denominational tradition and on theological reflection, which will help to better understand mission as a holistic task shaping all the Church’s activities (holistic mission), whilst also supporting engagement in the public sphere. This holistic approach to the missionary task draws on the concept of holistic mission, which is characteristic of LWF and was developed as early as the 1980s; this concept encompasses the entirety of the Church’s activities and is not reduced to the stereotypical understanding of

## Dobrze rozwijające się Kościoły

Drugi priorytet to dobrze rozwijające się Kościoły. Należy przy tym pamiętać o różnorodności Kościołów członkowskich ŚFL i uwarunkowaniach, w jakich działają. Jednocześnie wszystkie one stoją przed pytaniem o to, jak świadczyć o Ewangelii dzisiaj i jak odpowiadać na potrzeby ludzi, którym służą. W czasach niepewności ludzie szukają Kościołów o klarownej tożsamości, które będą otwarte i zapraszające, zdolne dostrzec ich indywidualne talenty i dary, niezależnie od tego, kim są i skąd pochodzą. Wskazano przy tym, że włączenie w procesy decyzyjne Kościołów kobiet i młodzieży ciągle pozostaje niewystarczające [Sharing hope 2024, s. 16]. Dzieje się tak, choć wezwania do działań na rzecz ich włączenia w dyskusje ŚFL sięgają XII ZO w Budapeszcie w 1984 r., które też dało podstawy do stosowania w pracach ŚFL systemu kwotowego zakładającego, że każde gremium powołane przez Federację będzie się składać co najmniej w 40% z kobiet, w 40% z mężczyzn, w 40% ze świeckich i w 20% z młodzieży (tj. osób do 30. roku życia w chwili rozpoczęcia działań danego gremium) [Dorobek Zgromadzeń Ogólnych 2023, s. 510–511]. Krakowskie ZO w swoich rezolucjach mocno wspierało stosowanie kwot, szczególnie w odniesieniu do świeckich i młodzieży. Zarządziło przygotowanie dokumentu definiującego zasady sprawiedliwości międzygeneracyjnej, a więc włączania wszystkich grup wiekowych w prace ŚFL, co miałyby się stać również inspiracją dla jej Kościołów członkowskich [Jedno Ciało 2024, s. 27–28]. Wzorem dla tej koncepcji jest przygotowany w 2013 r. dokument *Płeć i sprawiedliwość – zasady postępowania* [Gender Justice Policy 2013] poświęcony sprawiedliwości między płciami. Kwestia wspierania tego rodzaju sprawiedliwości mocno wybrzmiała też w krakowskim *Posłaniu* i rezolucjach [zob. Jedno Ciało 2024, s. 10, 28–30].

Wizja, za jaką opowiada się ŚFL, to dobrze rozwijające się Kościoły członkowskie, które są aktywnymi członkami Ciała Chrystusa – każdy ze swoimi darami. To zakłada promowanie przestrzeni i struktur, które umożliwią uczestnictwo wszystkich członków Kościoła, a także to, że wspólnota będzie rozwijała dary i potencjał jej świeckich członków, także w kontekście przywódczym. Zarówno ordynowani, jak i nieordynowani są powołani do przewodzenia Kościołom w taki sposób, by odpowiadały na skomplikowane wyzwania współczesności, unikały upraszczających odpowiedzi oraz promowały oparty na szacunku dialog, ciągłe uczenie się i wzrost. Temu ma służyć tworzenie miejsc do wymiany doświadczeń między liderami w Kościołach. Wśród działań ŚFL są już utarte przykłady dobrych praktyk w tym zakresie, takie jak seminaria dla nowo wybranych liderów kościelnych czy skierowane do nich programy w Centrum ŚFL w Wittenberdze. Obejmują one osoby ordynowane i nieordynowane [Fortbildung b.d.]. Wszystko to wynika z przekonania o powszechnym kapłaństwie wierzących (ochrzczonych)<sup>11</sup>, które należy do fundamentów luteranckiego

proclaiming the Gospel through evangelistic preaching<sup>10</sup>. The LWF will also support initiatives aimed at theological education and formation, and at deepening Christian unity [Sharing Hope 2024, p. 15].

## Thriving Churches

The second priority is thriving Churches. In this regard, we must bear in mind the diversity of the member Churches of the LWF and the circumstances in which they operate. At the same time, they all face the question of how to bear witness to the Gospel today and how to respond to the needs of the people they serve. In times of uncertainty, people seek out Churches with a clear identity, which are open and welcoming, and able to recognize their individual talents and gifts, regardless of who they are or where they come from. It was also pointed out that the inclusion of women and young people in the Churches' decision-making processes remains insufficient [Sharing Hope 2024, p. 16]. This is the case despite the fact that calls for action to include them in LWF discussions date back to the Seventh GA in Budapest in 1984, which also laid the foundations for the application of a quota system in the LWF's work, stipulating that each body appointed by the Federation would consist of at least 40 per cent women, 40 per cent men, 40 per cent laypeople and 20 per cent young people (i.e. those aged 30 or under at the time the body commences its work) [Give Us Today 2010, pp. 60–62]. In its resolutions, the Cracow GA strongly supported the use of quotas, particularly with regard to laypeople and young people. It commissioned the drafting of a document defining the principles of intergenerational justice—that is, the inclusion of all age groups in the work of the LWF—which was also intended to serve as an inspiration for its member churches [One Body 2024, pp. 25–26]. The model for this concept is the 2013 document *Gender Justice Policy* [2013]. The issue of promoting this kind of justice was also strongly emphasized in the *Cracow Message* and in the resolutions [One Body 2024, pp. 10, 26–28].

The vision advocated by the LWF is that of thriving member churches which are active members of the Body of Christ—each with its own gifts. This entails promoting spaces and structures that enable the participation of all members of the Church, and ensures that the community nurtures the gifts and potential of its lay members, also in leadership roles. Both ordained and non-ordained persons are called to lead the churches in such a way that they respond to the complex challenges of the present day, avoid simplistic answers, and promote respectful dialogue, continuous learning and growth. The creation of spaces for the exchange of experiences amongst church leaders is intended to serve this purpose. Among the activities of the LWF, there are already well-established examples of good practice in this area, such as seminars for newly elected church leaders or programs aimed

teologicznego myślenia, a jednocześnie jest definiowane jako narzędzie odpowiedzialnej teologii. Ten nacisk na rozwój Kościołów oznacza też tworzenie możliwości dla młodzieży do zaangażowania się i rozwijania ich darów. Wzmacnianie Kościołów musi uwzględniać perspektywę wszystkich grup wiekowych. W kontekście rozwoju Kościołów zwrócono również uwagę na udział kobiet w przewodzeniu Kościołom i ich wzmacnianiu. Wśród działań zmierzających w tym kierunku podejmowanych przez ŚFL wymieniono: wzmacnianie relacji między Kościołami we wspólnocie, formację liderów, promowanie dobrych praktyk zarządzania i kultury organizacyjnej, promowanie inkluzywnych przestrzeni i struktur oraz dialogu opartego na szacunku, a także zaangażowanie na rzecz działań międzygeneracyjnych [Sharing hope 2024, s. 16–17].

### **Pokój i sprawiedliwość**

Trzeci priorytet to sprawiedliwość i pokój. Kontekst tego priorytetu to wskazanie na ponad 100 aktywnych konfliktów zbrojnych na świecie, napędzanych przez chciwość, korupcję i nierówności w społeczeństwie, a także na tłumienie i ograniczanie praw człowieka oraz na ekstremalne skutki kryzysu klimatycznego, które uderzają szczególnie w najbardziej potrzebujących, niemających zasobów, by adaptować się do zmieniających się warunków. Obraz ten uzupełniają przemoc ze względu na płeć, dyskryminacja i nierówności, które dotyczą kobiet i dziewczynek, w formie nie tylko aktów agresji fizycznej, lecz także braku dostępu do usług zaspokajających ich podstawowe potrzeby. Nierówność wyraża się ponadto w wykluczeniu kobiet z procesów decyzyjnych zarówno w państwach, jak i w Kościołach [Sharing hope 2024, s. 18].

Wizja zmiany obejmuje działania, w których ŚFL będzie posłańcem nadziei oraz aktorem działającym na rzecz pokoju, godności ludzkiej i sprawiedliwości od poziomów lokalnych po globalny. Chodzi tu o obronę praw człowieka we współpracy z innymi podmiotami na scenie publicznej [Sharing hope 2024, s. 18], a aktywność Kościołów na tym polu jest w ŚFL postrzegana jako realizacja ich powołania do tworzenia bardziej sprawiedliwego świata. Prawa człowieka są uznawane za koncepcję wyznaczającą ramy współpracy, w którą mogą się angażować także chrześcijanie [Kościoły w przestrzeni publicznej 2017, s. 136]. Taka recepcja praw człowieka w ŚFL sięga V ZO w Evian (1970), które jako pierwsze w historii ŚFL poświęciło prawom człowieka odrębną rezolucję [por. Dorobek Zgromadzeń Ogólnych 2023, s. 245–247]. Inny ważny aspekt to działania na rzecz ochrony przyrody. Boża obietnica pełni życia obejmuje cały świat i podkreśla, że wszystko, co żyje, jest wzajemnie połączone i uwarunkowane. Te motywy w refleksji towarzyszą ŚFL od czasów VII ZO w Budapeszcie (1984)<sup>12</sup>. Stały się też szczególnym polem aktywności młodzieży w strukturach ŚFL. To właśnie młodzież reprezentuje Kościoły ŚFL na szczytach klimatycznych, lobbując za rozwiązaniami chroniącymi klimat na Ziemi [Youth

at them at the LWF Centre in Wittenberg. These include both ordained and non-ordained persons [Fortbildung n.d.]. All of this stems from the belief in the universal priesthood of all believers (priesthood of all baptized),<sup>11</sup> which is one of the cornerstones of Lutheran theological thought, whilst at the same time being defined as a tool for responsible theology. This emphasis on the development of the Churches also means creating opportunities for young people to get involved and develop their gifts. Strengthening the Churches must take into account the perspectives of all age groups. In the context of church development, attention was also drawn to the participation of women in the leadership and strengthening of churches. Among the actions undertaken by the LWF in this direction, the following were mentioned: strengthening relationships between churches within the communion; leadership formation; promoting good governance practices and organizational culture; promoting inclusive spaces and structures and dialogue based on respect; and a commitment to intergenerational initiatives [Sharing Hope 2024, pp. 16–17].

### **Justice and peace**

The third priority is justice and peace. The context for this priority is the existence of over 100 active armed conflicts around the world, fueled by greed, corruption and social inequalities, as well as the suppression and curtailment of human rights, and the extreme effects of the climate crisis, which hit the poorest hardest, as they lack the resources to adapt to changing conditions. This picture is compounded by gender-based violence, discrimination and inequalities affecting women and girls, taking the form not only of acts of physical aggression but also of a lack of access to services meeting their basic needs. Inequality is also reflected in the exclusion of women from decision-making processes both in states and in churches [Sharing Hope 2024, p. 18].

This vision for change encompasses initiatives in which the LWF will act as a messenger of hope and a champion of peace, human dignity and justice, from the local to the global level. This involves defending human rights in collaboration with other actors in the public sphere [Sharing Hope 2024, p. 18], and the churches' activity in this field is viewed by the LWF as the fulfilment of their calling to create a more just world. Human rights are recognized as a concept that sets the framework for cooperation in which Christians may also engage [The Church in the Public Space 2016, pp. 21–22]. This understanding of human rights within the LWF dates back to the Fifth GA in Evian (1970), which was the first in the history of the LWF to devote a separate resolution to human rights [Sent into the World 1971, pp. 147–149]. Another important aspect is action to protect nature. God's promise of life in all its fullness encompasses the whole world and emphasizes that all living things are intercon-

2026]. ŚFL dąży do krytycznego oglądu własnego działania w zakresie odpowiedzialności za sprawiedliwość klimatyczną. Krakowskie ZO zarządziło, by – podobnie jak w kwestiach sprawiedliwości płci i sprawiedliwości międzygeneracyjnej – przygotować dokument określający zasady funkcjonowania ŚFL pod kątem działań na rzecz ochrony stworzenia i przeciwdziałania katastrofie klimatycznej [Jedno Ciało 2024, s. 36–38]. Kościoły mają także potencjał do tego, by odpowiadać na źródłowe przyczyny podziałów w społeczeństwie. Ich doświadczenie w rzecznictwie oraz powołanie do zabierania krytycznego, prorockiego głosu, który nie waha się demaskować niesprawiedliwości również w życiu społecznym, czyni z nich ważne podmioty w tych działaniach. Ten profetyczny aspekt stał się po 2000 r. istotnym elementem rozumienia posługi diakonijnej w ramach ŚFL<sup>13</sup> [Sharing hope 2024, s. 18–19].

Dążąc do spełnienia tej wizji, ŚFL aktywizuje się w następujących obszarach: wzmacniania Kościołów w ich świadomości potrzeby i zdolności do działań rzeczniczych na wielu poziomach [por. *Action for Justice and Hope* 2025], wspierania międzyreligijnych relacji opartych na wzajemnym szacunku, promocji i ochrony praw człowieka, działań na rzecz sprawiedliwości i równości między płciami oraz odpowiadania na kryzys klimatyczny [Sharing hope 2024, s. 19].

### Służba i godność

Czwarty, ostatni priorytet ŚFL na kolejne lata, to służba i godność. Mowa tu o 100 milionach wymuszonych migrantów, co stanowi najwyższy odnotowany poziom w historii. Powodem wymuszonej migracji są dzisiaj nie tylko przemoc, prześladowania czy naruszenia praw człowieka, ale również konsekwencje katastrofy klimatycznej. Nowe wojny toczone są o terytorium oraz możliwość eksploracji zasobów. Istotny jest przy tym wkład rzeczywistości online w tworzenie i wywoływanie konfliktów przez prowokowanie nienawiści, nietolerancji czy ksenofobii. W wielu miejscach na świecie tłumi się prawa człowieka, a sprawcy ich naruszeń pozostają bezkarni. Przypomniano, że ŚFL od samego początku angażowała się w pomaganie ludziom w potrzebie. Jednym z powodów jej powstania była konieczność koordynacji po II wojnie światowej pomocy kierowanej głównie przez amerykańskich oraz skandynawskich luteran do współwyznawców w Europie, z których wielu doświadczyło przesiedleń [From Federation to Communion 1997, s. 10–17]. Zwrócono zarazem uwagę, że globalne tendencje zmierzają w kierunku budowania murów i zamykania się społeczeństw. Mimo to Kościoły członkowskie ŚFL chcą pamiętać o biblijnym imperatywie gościnności i otwartego powitania innego, o swoim zobowiązaniu do służby bliźnim. Działania te opierają się na standardach praw człowieka oraz dążą do wzmocnienia jednostek, społeczności i instytucji, by okazywały się odporne na to, z czym muszą się mierzyć [Sharing hope 2024, s. 20; por. *A Decade in Review* 2024].

nected and interdependent. These themes have been part of the LWF's reflection since the Seventh GA in Budapest (1984).<sup>12</sup>

They have also become a particular field of youth activity within the LWF. It is the youth who represent the LWF churches at climate summits, lobbying for solutions that protect the Earth's climate [Youth 2026]. The LWF strives to critically examine its own actions regarding responsibility for climate justice. The Cracow GA ordered that—as with issues of gender justice and intergenerational justice—a document defining the principles of the LWF's operation be prepared in terms of actions to protect creation and counteract climate catastrophe [One Body 2024, pp. 33–34]. Churches also have the potential to address the root causes of divisions in society. Their experience in advocacy and their calling to raise a critical, prophetic voice that does not hesitate to expose injustices in social life make them important actors in these activities. This prophetic aspect has become an essential element of understanding diaconal ministry within the LWF since 2000<sup>13</sup> [Sharing hope 2024, pp. 18–19].

In pursuit of this vision, the LWF is active in the following areas: strengthening churches in their awareness of the need and capacity for advocacy at multiple levels [Action for Justice and Hope 2025], supporting interfaith relationships based on mutual respect, promoting and protecting human rights, working for gender justice and equality, and responding to the climate crisis [Sharing hope 2024, p. 19].

### Service and dignity

The fourth and final priority of the LWF for the coming years is service and dignity. There are 100 million forced migrants in the world, the highest level ever recorded. The reasons for forced migration today are not only violence, persecution, and human rights violations, but also the consequences of the climate catastrophe. New wars are being fought over territory and the opportunity to explore resources. The online world's contribution to creating and fueling conflicts by provoking hatred, intolerance, and xenophobia is also significant. In many places around the world, human rights are suppressed, and perpetrators of their violations remain unpunished. It was recalled that from the very beginning, the LWF has been committed to helping people in need. One of the reasons for its establishment was the need to coordinate aid after the Second World War, primarily from American and Scandinavian Lutherans, to their fellow believers in Europe, many of whom had experienced displacement [From Federation to Communion 1997, pp. 10–17]. At the same time, it was noted that global trends are toward building walls and closing societies. Despite this, LWF member churches want to remember the biblical imperative of hospitality and openly welcoming others, and their commitment to serving others. These actions are based on human rights standards and strive to

Wizja zmiany, którą propaguje ŚFL, zakłada chęć służby ludziom w potrzebie i wzmacnianie Kościołów w ich całościowej misji, której integralną częścią jest służba bliźniemu. Po raz kolejny widzimy, jak refleksję i praktykę ŚFL kształtuje wyobrażenie misji jako przedsięwzięcia holistycznego [zob. wyżej przyp. 10]. Jedno z zasadniczych przekonań luteranńskiej antropologii głosi, że człowiek został stworzony przez Boga na Jego obraz i podobieństwo. Z tego wynika niepodważalna godność każdego człowieka, co prowadzi nas do opowiadania się za prawami człowieka [*Kościół w przestrzeni publicznej* 2017, s. 20–21], a te stanowią ramy działań ŚFL.

Dokument strategiczny odwołuje się także do tradycyjnego dla ewangelickiej wrażliwości i praktyki pojęcia diakonii [por. *Diakonia in Context* 2009]. Jest ona tutaj rozumiana jako realizacja przykazania miłości bliźniego. Warto przy tej okazji zauważyć, że zobowiązanie diakonijne jest stałym elementem prac ŚFL [*From Federation to Communion* 1997, s. 85–140]. Jest ona chyba jedyną międzynarodową organizacją kościelną, która łączy w sobie refleksję teologiczną, współpracę między Kościołami oraz pracę diakonijną, nie delegując tej ostatniej do wyspecjalizowanych agend. Krakowskie ZO również nawiązało w swoim *Posłaniu* do diakonii, uznając ją za nadzieję w działaniu [*Jedno Ciało* 2024, s. 14]. Aby osiągnąć te cele, ŚFL chce współpracować na wszystkich poziomach – od Kościołów członkowskich, przez swoje programy krajowe, aż po Biuro Wspólnoty – tak by jej działania odpowiadały na lokalne potrzeby w perspektywie długodystansowej. Działania te mają prowadzić do tego, by każdy czuł, że jego godność jest respektowana, ludzie są traktowani jako równi, struktury instytucjonalne skutecznie ograniczają ludzkie cierpienie, a na kryzysy reaguje się szybko i efektywnie [*Sharing hope* 2024, s. 20–21].

Wśród aktywności ŚFL zmierzających do realizacji tej wizji znalazły się: efektywne wsparcie dla ludzi w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysach, wzmacnianie wsparcia dla migrantów, prowadzenie programów humanitarnych skoncentrowanych na ludziach i społecznościach oraz opartych na prawach człowieka, promocja miejsc do życia odpornych na kryzys klimatyczny oraz rzecznictwo domagające się praktyk i strategii działania nastawionych na promowanie godności wszystkich ludzi [*Sharing hope* 2024, s. 21].

strengthen individuals, communities, and institutions to prove resilient to the challenges they face [*Sharing hope* 2024, p. 20; *A Decade in Review* 2024].

The vision of change that the LWF promotes involves a desire to serve those in need and to strengthen churches in their holistic mission, of which service to others is an integral part. Once again, we see how the LWF's reflection and practice are shaped by a vision of mission as a holistic endeavor (see footnote 10 above). One of the core beliefs of Lutheran anthropology is that humanity was created by God in His image and likeness. This implies the inalienable dignity of every human being, which leads us to advocate for human rights [*The Church in the Public Space* 2016, pp. 21–22], and these constitute the framework for the LWF's work.

The strategic document also draws on the concept of diakonia, traditional in Evangelical sensibility and practice [*Diakonia in Context* 2009]. Here, it is understood as the fulfilment of the commandment to love one's neighbor. It is worth noting that diaconal commitment is a permanent element of the work of the LWF [*From Federation to Communion* 1997, pp. 85–140]. It is perhaps the only international church organization that combines theological reflection, inter-church cooperation, and diaconal work, without delegating the latter to specialized agencies. The Cracow GA also referred to diakonia in its *Message*, recognizing it as hope in action [*One Body* 2024, p. 13]. To achieve these goals, the LWF aims to cooperate at all levels—from member churches, through its national programs, to the Communion Office—so that its activities respond to local needs in the long term. These actions are intended to ensure that everyone feels that their dignity is respected, people are treated as equals, institutional structures effectively limit human suffering, and crises are responded to quickly and effectively [*Sharing hope* 2024, pp. 20–21].

LWF activities aimed at realizing this vision include: effective support for people in emergencies and crises, strengthening support for migrants, conducting humanitarian programs centered on people and communities and based on human rights, promoting climate-resilient living spaces, and advocating for practices and strategies aimed at promoting the dignity of all people [*Sharing Hope* 2024, p. 21].

## Przypisy

<sup>1</sup> Treść tego kluczowego dla luteranizmu przesłania tak odano w opracowaniu Instytutu Badań Ekumenicznych w Strasburgu: „Bóg stworzył człowieka do życia w społeczności z Nim. [...] Człowiek jest winny porzucenia tej wspólnoty z Bogiem i nie może sam z siebie jej przywrócić. [...] W trosce o zagubionego człowieka sam Bóg rozpoczyna nowe dzieło i zwraca się ku człowiekowi w swojej łasce. W śmierci Jezusa Chrystusa dla nas i w Jego zwycięskim zmartwychwstaniu Bóg otwiera przed ludźmi prawdziwe człowieczeństwo we wspólnocie ze sobą przez przebaczenie grzechów. Prowadzi ich przez wiarę do nowego życia

## Footnotes

<sup>1</sup> The content of this message, which is central to Lutheranism, is summarised as follows in a study by the Institute for Ecumenical Research in Strasbourg: “God created human beings for fellowship with him. [...] All people are guilty of having forsaken this fellowship with God and are unable to restore it by themselves. [...] God himself makes a new beginning for these lost creatures and, by grace alone, takes up their cause. Through the death of Jesus Christ for us and his victorious resurrection, God opens up for men and women a genuine humanity in fellowship with himself by forgiving their sins. He leads them by faith to a new

w wolności od mocy grzechu, w nadziei na zmartwychwstanie i życie wieczne, w ufności Jego łasce, także przed sądem. W ten sposób człowiek zostaje uwolniony i powołany do chwały Boga, do świadectwa dla Jezusa Chrystusa oraz do służby swoim bliźnim i ofiarności” [*Luterańska tożsamość* 2020, s. 31]. Tę perspektywę warto uzupełnić o ekumeniczne ustalenie luterańsko-katolickie ze *Wspólnej deklaracji w sprawie nauki o usprawiedliwieniu*: „Podzielamy wspólną wiarę, że usprawiedliwienie jest dziełem Trójjedy-nego Boga. Bóg posłał na świat swojego Syna dla zbawienia grzeszników. Inkarnacja, śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa są podstawą i warunkiem usprawiedliwienia. Usprawiedliwienie oznacza zatem, że Chrystus sam jest naszą sprawiedliwością, która staje się naszym udziałem z woli Ojca przez Ducha Świętego. Wspólnie wyznajemy: «Tylko z łaski i w wierze w zbawcze działanie Chrystusa, a nie na podstawie naszych zasług zostajemy przyjęci przez Boga i otrzymujemy Ducha Świętego, który odnawia nasze serca, uzdalnia nas i wzywa do dobrych uczynków»” [*Wspólna deklaracja* 2023, s. 503–504].

<sup>2</sup> Tę kluczową dystynkcję luterańskiej teologii tak zdefinio-wano w opracowaniu Instytutu Badań Ekumenicznych w Strasburgu: „Słowo Boże, które zawsze było obecne w stworzeniu jako Słowo porządkujące i błogosławiące, rozbrzmiewa jako Słowo wymagające i sądzące (Zakon) i jako Słowo przebaczące oraz odnawiające (Ewange-lia). To rozróżnienie chroni istotę łaski Ewangelii przed legalizmem, który zniekształciłby podarowaną w Ewan-gelii sprawiedliwość w zdobywaną przez człowieka wła-sną sprawiedliwość. Jako stworzenia Boże wszyscy ludzie oskarżeni i skazani są jako grzesznicy przez żądający i są-dzący Zakon. Cierpiący grzesznik, który w pokucie ucie-ka się do Chrystusa, otrzymuje w Nim zbawienie. Tam, gdzie zwiastowany byłby jedynie Zakon, skutkami były-by pycha i rozpacz. Tam, gdzie zwiastowana byłaby tylko Ewangelia, musiałaby stać się «tanią łaską». Stąd też należy rozróżniać między Zakonem a Ewangelią, ale nie można ich od siebie oddzielać” [*Luterańska tożsamość* 2020, s. 34]. Została ona także ujęta jako jedno z kluczowych rozróż-nień hermeneutycznych w dokumencie ŚFL poświęco-nym interpretacji Biblii: „Rozróżnienia pomiędzy Zako-nem a Ewangelią należy stosować jako podstawową zasadę hermeneutyki. Ważne jest, by rozumieć, że to rozróżnienie nie odpowiada rozróżnieniu pomiędzy Starym a Nowym Testamentem. Luter nie uważał, że Stary Testament to był Zakon, a Nowy Testament to Ewangelia. W Starym Testa-mencie jest Ewangelia, a w Nowym Zakon. Luter uważał nawet, że ten sam tekst może funkcjonować jako Zakon albo Ewangelia, w zależności od tego, czy czytelnik odbiera go jako żądanie czy obietnicę. Jednak kluczowym przesła-niem Biblii jest Ewangelia o Bożej zbawiającej łasce. Zatem to, w jaki sposób należy podejść do wypowiedzi Zakonu, można rozstrzygnąć tylko w relacji z Ewangelią” [*„Na po-czątku było Słowo”* 2017, s. 82–83].

<sup>3</sup> Tak ideę opartą na sformułowanym przez Lutra [1992, s. 98–99] kryterium „co zwiastuje [dosł. uprawia] Chrystusa” roz-wija jeden z czołowych badaczy jego spuścizny: „«Zwiasto-wać Chrystusa [Christus treiben]» oznacza przede wszystkim formalnie, że nauczają lub «traktują» o Chrystusie. Treść tego wyrażenia jest jednak czymś więcej, a mianowicie tym, co przybliża Chrystusa i wszystkie Jego błogosławieństwa czło-wiekowi, kiedy rozlega się głos mówiący: «Chrystus jest twoją własnością z życiem, naukami, uczynkami, śmiercią, zmar-twychwstaniem i wszystkim, czym jest, co ma, co czyni i co może» [Luter 1992, s. 471] [Barth 2017, s. 155].

<sup>4</sup> Tak jej kluczowe założenia podsumowuje jeden z najbar-dziej renomowanych badaczy spuścizny Marcina Lutra

life, free from the power of sin, hoping for resurrection and eternal life, trusting in his grace even in judgement. In this way they are set free and called to praise God, to bear witness to Jesus Christ, and to give themselves in service to their fellow human beings” [*Lutherische Identität* 2019, pp. 83–84]. This perspective is worth supplementing with the ecumenical Lutheran-Catholic statement from the *Joint Declaration on the Doctrine of Justification*: “In faith we together hold the conviction that justification is the work of the Triune God. The Father sent his Son into the world to save sinners. The foundation and presupposition of justification is the incarnation, death and resurrection of Christ. Justification thus means that Christ himself is our righteousness, in which we share through the Holy Spirit in accordance with the will of the Father. Together we confess: By grace alone, through faith in Christ’s saving work and not because of any merit on our part, we are accepted by God and receive the Holy Spirit, who renews our hearts whilst equipping and calling us to good works” [*Joint Declaration* 2019, pp. 11–12].

<sup>2</sup> This key distinction in Lutheran theology was defined as follows in a study by the Institute for Ecumenical Research in Strasbourg: “The Word of God, which is always already present as the ordering and blessing Word of God in creation, resounds as the demanding and judg-ing word (law) and as the forgiving and renewing word (gospel). This distinction preserves the gospel’s charac-ter of grace in contrast to any legalistic interpretation that would transform the righteousness given as a gift in the gospel into a righteousness to be earned by hu-man beings. As God’s creatures, all people are accused and convicted as sinners by this demanding and judging function of the law. The afflicted sinner who, in repent-ance, flees to Christ receives salvation in him. If only the law were proclaimed, the result would be either pride or despair. If only the gospel were proclaimed, it would necessarily become ‘cheap grace’. Consequently, whilst the law and the gospel must be distinguished, they must never be isolated from one another” [*Lutherische Iden-tität* 2019, pp. 85–86]. It was also identified as one of the key hermeneutical distinctions in the IWF document on biblical interpretation: “The distinction between Law and gospel must be used as a basic hermeneutical prin-ciple. It is important to recognise that this distinction is not equivalent to the distinction between the Old and New Testaments. Luther did not claim that the Old Tes-tament was the Law and the New Testament the gospel. There is gospel in the Old Testament and Law in the New Testament. Luther even said that the same text can function as Law or as gospel, depending on whether the reader receives it as demanding or as promising. Yet, the core message of the Bible is the gospel of God’s saving grace. How a legal text is to be dealt with can therefore only be decided in relation to the gospel” [*“In the begin-ning was the Word”* 2016, p. 16].

<sup>3</sup> Thus, the idea based on the criterion formulated by Luther [*Luther’s Works* 1960, p. 368] of “what inculcate Christ” is developed by one of the leading scholars of his legacy: “This ‘inculcate Christ [Christus treiben]’” [*Luther’s Works* 1960, p. 368] first of all means, in a purely formal sense, that they teach or «deal with» Christ. But the content of the expression is something more, namely what brings Christ and all his blessings close to the person, when the voice is heard saying, «Christ is your own, with his life, teach-ing, works, death, resurrection, and all that he is, has, does, and can do» [*Luther’s Works* 1960, p. 361] [Barth 2013, pp. 443–444].

na podstawie też *Dysputy heidelberskiej* [por. Luter 2020, s. 5–72]: „Dostęp do poznania Boga poprzez stworzenie, czyli rozum analizujący stworzenie, jest zamknięty. Ludzie nadużyli tej drogi, myląc stworzenie ze Stwórcą, i teraz droga odwrotna od widzialnego do niewidzialnego nie jest już możliwa. Bóg wybrał nową drogę – w Chrystusie. Ten, kto uprawia właściwą teologię, to ten, «kto rozumie widzialne sprawy [...] Boga, ujrzane w cierpieniu i krzyżu» [Luter 2020, s. 9] (teza 20). Chodzi o rozpoznanie Boga ukrytego w cierpieniu, w pokorze i hańbie krzyża. W konsekwencji, prawdziwa teologia i poznanie Boga znajdują się w ukrzyżowanym Chrystusie. Każdy, kto tego nie rozumie i uprawia teologię dla własnej chwały – jako *theologus gloriae* – nazywa zło dobrem, a dobro złem. Z drugiej strony, dla teologa krzyża jest jasne, że Boga można odnaleźć jedynie w krzyżu i cierpieniu. [...] Ci, którzy nie praktykują teologii krzyża, nadużywają najlepszego daru, jaki Bóg ma do zaoferowania, czyli Chrystusa” [Barth 2017, s. 172–173].

<sup>5</sup> Przyjęta na ZO w Daressalam rezolucja *Modele jedności* tak opisywała tę koncepcję: „Ma ona wyrażać, że wyznaniowe cechy charakterystyczne wiary chrześcijańskiej posiadają w swojej różnorodności trwałą wartość; że te różnice jednak, gdy odniesie się je do centralnego przesłania o zbawieniu i do wiary chrześcijańskiej, nie kwestionując tego centrum, tracą swój dzielący charakter i mogą być między sobą pojednane, tworząc zobowiązaną wspólnotę ekumeniczną, zachowującą wewnątrz także podziały wyznaniowe. [...] opisuje ona drogę do jedności, która nie pociąga za sobą nieodzownie poświęcenia tradycji i tożsamości wyznaniowej. Jest to droga żywego spotkania, wspólnego duchowego doświadczenia, dialogu teologicznego i wzajemnych korekt, na której nie zatracą się poszczególnych wyróżników partnera, ale oczyszcza się je, przemienia i odnawia. Przez to stają się one dla innych widoczne i możliwe do potwierdzenia jako prawomocne formy chrześcijańskiej egzystencji i jednej chrześcijańskiej wiary. Różnice nie zostają wymazane. Nie zostają też zakonserwowane i niezmiennione. Tracą raczej swój dzielący charakter i są między sobą pojednane” [Dorobek *Zgromadzeń Ogólnych* 2023, s. 288–289].

<sup>6</sup> Ich rolę tak podsumowuje dokument hermeneutyczny ŚFL: „Reformacja luterkańska ustanowiła doktrynalną tradycję: wyznania luterkańskie. Te wyznania odzwierciedlały swoją pozycję w relacji z Pismem Świętym: ich autorytet jest drugorzędny, podczas gdy autorytet Pisma Świętego jest pierwszorzędny. Opisują one koło hermeneutyczne pomiędzy Pismem Świętym a tradycją wyznaniową: wyznania interpretują Pismo Święte i jednocześnie muszą być sprawdzone i krytycznie przeanalizowane w świetle Pisma Świętego. Zatem z jednej strony wyznania pomagają czytać Pismo Święte, podczas gdy z drugiej strony podlegają ocenie w świetle Pisma Świętego. To koło hermeneutyczne stanowi ciągle wyzwanie dla luterkańskiej lektury Biblii” [„Na początku było Słowo” 2017, s. 84].

<sup>7</sup> Koncepcję tę następująco rozwinęto w opracowaniu Instytutu Badań Ekumenicznych w Strasburgu: „Praca ekumeniczna, która bada skonfliktowane doktryny, może powieść się jedynie wtedy, gdy możliwe jest osiągnięcie «konsensusu», który ukazuje zarówno zgodności, jak i dopuszcza różnice. Stąd też teologia ekumeniczna musi wskazać, w czym należy się zgadzać, a które różnice są dopuszczalne, oraz że przyjęcie obydwu perspektyw jest możliwe. Taki rodzaj konsensusu nazwano «zróżnicowanym konsensem» lub lepiej «różnicującym konsensem». Ten konsensus jest zróżnicowany, ponieważ różni między treścią podstawowych prawd, w których musi panować zgodność, oraz formami wyrazu tej treści,

<sup>4</sup> One of the most renowned scholars of Martin Luther’s legacy summarises its key tenets on the basis of the theses of the *Heidelberg Disputation* [Luther’s Works 1957, pp. 39–70] as follows: “Access to the knowledge of God through creation, or through reason that analyses creation, is closed. Human beings have misused this path by confusing creation with its Creator, and now the reverse path from the visible to the invisible is no longer possible. God has chosen a new way—in Christ. The one who practises true theology is instead the one ‘who comprehends the visible and manifest things of God as seen through suffering and the cross’ [Luther’s Works 1957, p. 40] (Thesis 20). What is at stake is recognising God hidden in suffering, in the lowliness and shame of the cross. Consequently, true theology and knowledge of God are found in the crucified Christ. Anyone who does not understand this and practises theology for their own glory—as a *theologus gloriae*—calls what is evil good and what is good evil [...]. It is clear to the theologian of the cross, on the other hand, that God can only be found in the cross and suffering [...] Those who do not practise the theology of the cross misuse the best thing God has to offer, namely Christ” [Barth 2013, p. 80].

<sup>5</sup> The *Models of Unity* resolution, adopted at the GA in Dar es Salaam, described the concept as follows: “expression would be given to the abiding value of the confessional forms of Christian faith in all their variety but also to the fact that this diversity, when related to the Central message of salvation and Christian faith, far from endangering this centre actually loses its divisive character and can be reconciled into a binding ecumenical fellowship in which even the confessional elements have an essential role to play [...] it describes a way to unity which does not automatically entail the surrender of confessional traditions and confessional identities. This way to unity is a way of living encounter, spiritual experience together, theological dialogue and mutual correction, a way on which the distinctiveness of each partner is not lost sight of but rings out, is transformed and renewed, and in this way becomes visible and palpable to the other partners as a legitimate form of Christian existence and of the one Christian faith. There is no glossing over the differences. Nor are the differences simply preserved and maintained unaltered. On the contrary, they lose their divisive character and are reconciled to each other” [In Christ 1977, p. 174].

<sup>6</sup> Their role is summarized in the IWF hermeneutical document as follows: “The Lutheran Reformation established a doctrinal tradition: the Lutheran confessions. These confessions reflected their own position in relation to Holy Scripture: they are the secondary authority, whereas Scripture is the primary authority. They describe a hermeneutical circle between Scripture and confessional tradition: the confessions interpret Scripture and, at the same time, have to be reviewed and revised in light of Scripture. Therefore, the confessions on the one hand help to read Scripture while, on the other, they have to be assessed in light of Scripture. This hermeneutical circle remains a permanent challenge for the Lutheran reading of the Bible” [In the beginning was the Word” 2016, p. 17].

<sup>7</sup> This concept was elaborated as follows in a study by the Institute for Ecumenical Research in Strasbourg: “Ecumenical research studying conflicted doctrines can only succeed if it reaches a common understanding of consensus that demonstrates agreement and allows for differences. Ecumenical theology should therefore highlight the places where agreement is indispensable, where differences are legitimate, and how these two can coexist. Such a consensus is often qualified as a «differentiated consensus» but it is more useful to speak of a «differentiating consensus.» It

- w których mogą istnieć różnice. Do tych form wyrazu należą różne pojęcia, odmienne wskazywanie akcentów, różne formy myślenia. Rozróżnienia wynikają z faktu, że ludzie, a zatem także Kościoły, żyją w danym momencie historii i w specyficznym kontekście. W ten sposób uwzględniane są różne postulaty i doświadczenia, jak i odmienne konteksty. Ich różnorodność wyłania się już z biblijnego świadectwa, w którym jedna Ewangelia wyrażana jest na różne sposoby. Gdy osiągnięty jest zróżnicowany konsens, pozostające różnice mogą zostać uznane za uzasadnione, a nawet być rozumiane jako ubogacające” [*Luterańska tożsamość* 2020, s. 70–71].
- <sup>8</sup> Jubileusz ten przypada w 2030 r. Na temat powstania *Wyznania augsburskiego* por.: Barański, Sojka 2016, s. 165–179; Uglorz 2014.
- <sup>9</sup> Punktem wyjścia aktywności ekumenicznej luteranizmu jest interpretacja koncepcji jedności Kościoła ujęta w jego VII artykule. Por. ujęcie też na temat „Chrystus uwalnia i jednoczy” III ZO ŚFL w Minneapolis (1957), które tak zinterpretowało kluczowe sformułowanie tego artykułu: „W tym położeniu Kościoły luterańskie powinny sięgnąć z powrotem do swoich ksiąg wyznaniowych: «Do prawdziwej jedności Kościoła wystarcza zgoda w nauce Ewangelii i udzielaniu sakramentów. Nie jest konieczne, aby wszędzie były jednakowe tradycje, obrządki lub ceremonie, ustanowione przez ludzi» (*Wyznanie augsburskie*, art. VII). Słowo «wystarcza [*satis est*]» świadczy o naszej wolności: gdziekolwiek słyszymy, że Ewangelia jest zwiastowana w prawdzie i czystości oraz widzimy, że sakramenty zgodnie z ustanowieniem Chrystusa udzielane bywają, tam możemy być pewni, że jest obecny jeden Kościół Chrystusa. Tam nie nas nie oddziela od naszych braci, a wiara i miłość zniewalają nas do przezwyciężania naszych podziałów” [*Dorobek Zgromadzeń Ogólnych* 2023, s. 175].
- <sup>10</sup> Koncepcję tę wypracowano w latach 70. i 80. w ramach ŚFL. Opisuje ona pojmowanie misji, które można podsumować następująco: „Zwiastowanie Ewangelii, wzywanie ludzi do wiary w Jezusa Chrystusa i udziału w nowej wspólnotcie w Chryście, uczestnictwo w działaniach na rzecz pokoju i sprawiedliwości oraz w walce przeciwko wszelkim niewolniczym i odczłowieczającym mocom są zatem integralną częścią misji Kościoła. Wszystkie takie działania wskazują na rzeczywistość Królestwa Bożego i na jego ostateczne urzeczywistnienie przy spełnieniu historii” [*Mission in Context* 2004, s. 6].
- <sup>11</sup> Tak ujmując tę koncepcję opracowanie Instytutu Badań Ekumenicznych w Strasburgu: „Wszyscy pojednani w Chryście są dziećmi Bożymi i mają bez wyjątku dostęp do Boga oraz mogą wstawiać się za sobą u Boga. Mają również udział w apostołskim posłannictwie, aby zaświadczać o Ewangelii w Słowie i życiu. [...] Poprzez Chrysta pojedynczy wierzący są kapłanami, ponieważ wstawiają się przed Bogiem za innych, a także wobec innych występują w imieniu Boga, przekazując Ewangelię o miłosierdziu Bożym. Przejmują także odpowiedzialność za zbór lub za Kościół jako całość – dzieje się tak poprzez modlitwę za osoby sprawujące urząd, a także akceptację albo krytykę zwiastowania i nauczania w Kościele we wspólnocie z innymi chrześcijanami” [*Luterańska tożsamość* 2020, s. 38, 40].
- <sup>12</sup> Po raz pierwszy na tym zgromadzeniu pojawiło się stosowne oświadczenie [*Dorobek Zgromadzeń Ogólnych* 2023, s. 389]. Od tego czasu tematyka ta jest szeroko obecna w pracach ŚFL [por. Wybór tekstów Światowej Federacji Luterańskiej b.d.].
- <sup>13</sup> VIII Zgromadzenie Ogólne w Kurytybie (1990) ujęło to następująco: „Profetyczne świadectwo w posłuszeństwie Słowu Bożemu oznacza konfrontację z określonymi war-
- is differentiating because it distinguishes actively between the content of basic truths (where a full agreement is necessary) and the expressions of this content (where differences may remain). These forms of expression include different concepts, different distinctions, and different modes of thought. Such distinctions correspond to the fact that human beings and also the churches live in a certain moment in history and in a specific context. They allow for the recognition of the different questions and experiences of different contexts. Such diversity appears already in the biblical texts, which witness in a diverse manner to the one gospel. When differentiating consensus has been achieved, the remaining differences can be acknowledged as legitimate in their diversity. They can even be understood as enriching. «Unity in reconciled diversity» requires a differentiating consensus” [*Lutherische Identität* 2019, p. 109].
- <sup>8</sup> This anniversary falls in 2030. On the origins of the *Augsburg Confession* [cf.: Barański and Sojka 2016, pp. 165–179; Uglorz 2014].
- <sup>9</sup> The starting point for Lutheran ecumenical activity is the interpretation of the concept of the unity of the Church as set out in its Seventh Article. Cf. the theses on the theme *Christ liberates and unites* from the Third General Assembly of the Lutheran World Federation in Minneapolis (1957), which interpreted the key phrase of this article as follows: “In this situation the Lutheran churches are called back to their confession: ‘To the true unity of the Church it is enough to agree concerning the doctrine of the Gospel and the Administration of the Sacraments; nor is it necessary that human traditions, that its rites or ceremonies instituted by man, should be everywhere alike.’ Here the words, ‘it is enough,’ witness to our freedom: wherever we hear the Gospel preached in its truth and purity and see the Sacraments administered according to the institution of Christ, there we may be assured that the one Church of Christ is present. There nothing separates us from our brethren, and both faith and love constrain us to overcome our dividedness” [*The Proceedings of the Third Assembly* 1958, p. 86].
- <sup>10</sup> This concept was developed in the 1970s and 1980s within the framework of the LWF. It describes an understanding of mission that can be summarised as follows: “Proclamation of the gospel, calling people to believe in Jesus Christ and to become members of the new community in Christ, participation in the work for peace and justice and in the struggle against all enslaving and dehumanizing powers are therefore an integral part of the mission of the church. All such activities point to the reality of the Reign of God and to its final realization at the fulfilment of history” [*Mission in Context* 2004, p. 6].
- <sup>11</sup> This is how the Institute for Ecumenical Research in Strasbourg describes the concept: “All those reconciled in Christ are God’s children, have equal access to God, and may intercede for each other before God. They also participate in the apostolic commission to bear witness to the gospel in word and life. [...] By baptism individual believers are priests, for they intercede before God for others in prayer and, in turn, address others in the name of God through their sharing of the gospel of the mercy of God. They also take responsibility for the congregation and for the whole church by interceding for their ministers and by confirming or critiquing the preaching or teaching of the church in communion with other Christians” [*Lutherische Identität* 2019, p. 89, 40].
- <sup>12</sup> A statement on this subject was first issued at that assembly [“In Christ – Hope for the World” 1985, p. 178]. Since then, this topic has featured prominently in the work of the World Lutheran Federation [cf. *Wybór tekstów Światowej Federacji Luterańskiej*, n.d.].

tościami społecznymi, szczególnie tymi, które popierają nowe formy bałwochwalstwa czy ludzkiego spełnienia bez Boga. Każde profetyczne świadectwo słucha uważnie krzyku ludzi i Słowa Bożego. [...] Diakonijne świadectwo Kościoła bywa częściej lepiej rozumiane niż słowa. Kiedy Kościół współdecyduje i współpracuje z ludźmi marginalizowanymi i wykorzenionymi, z młodymi i starymi, z kobietami i mężczyznami, wówczas składa świadectwo o obejmującej wszystkich łasce Boga” [*Dorobek Zgromadzeń Ogólnych* 2023, s. 415–416]. Zaś na konsultacji ŚFL w Johannesburgu stwierdzono: „Z wdzięcznością przyjmujemy do wiadomości wiele rodzajów diakonijnej pracy, jaką Kościół prowadził przez wieki i które siłą rzeczy kontynuuje w naszych czasach. Praca ta stoi teraz przed wyzwaniem, by przejść do bardziej profetycznych form diakonii. Zainspirowani Jezusem i prorokami, którzy skonfrontowali się z tymi u władzy i wzywali do zmian w niesprawiedliwych strukturach i praktykach, modlimy się, aby Bóg dał nam moc, aby pomóc nam przekształcić wszystko, co prowadzi do ludzkiej chciwości, przemocy, niesprawiedliwości i wykluczenia” [cyt. za: *Diakonia in Context* 2009, s. 81]. Por. *Diakonia in Context* 2009, s. 81–83.

<sup>13</sup> The Eighth GA in Curitiba (1990) put it as follows: “Prophetic witness, in obedience to God’s word, involves confrontation with certain societal values, especially those promoting new forms of idolatry or seeking human fulfilment apart from God. Any prophetic witness involves both careful listening to the cries of the people and to the word of God. [...] The diaconal witness of the Church is often better understood than words. As the Church decides and acts together with the marginalised and displaced, young and old, women and men, it bears witness to God’s all-embracing grace” [*I Have Heard the Cry of My People* 1990, p. 85]. Furthermore, at the LWF consultation in Johannesburg, it was stated: “We acknowledge with gratitude the many kinds of diaconal work that the Church has carried out over the centuries and which necessarily continue in our own day. This work now faces the challenge of moving towards more prophetic forms of diakonia. Inspired by Jesus and the prophets who confronted those in power and called for changes to unjust structures and practices, we pray that God may empower us to help transform all that leads to human greed, violence, injustice and exclusion” [quoted from: *Diakonia in Context* 2009, p. 81]. Cf. *Diakonia in Context* 2009, p. 81–83.

## Bibliografia / References

### Teksty źródłowe / Source texts

- Action for Justice and Hope. LWF Advocacy Framework 2025–2031*, Geneva 2025.
- The Church in the Public Space. A Study Document of The Lutheran World Federation*, Geneva 2016.
- A Decade in Review: Empowering Communities, Advancing Rights. Rights-Based Approach Local to Global 10-Year Anniversary Report 2015–2024*, Geneva 2025.
- Diakonia in Context, Transformation, Reconciliation, Empowerment*, Geneva 2009.
- Dorobek Zgromadzeń Ogólnych Światowej Federacji Luteranckiej*, red. Jerzy Sojka, Bielsko-Biała 2023.
- “For building up the body of Christ” (Ephesians 4:12). *Lutheran World Federation Theological Education and formation (TEF): An Historical Overview and a Look Ahead*, Geneva 2023.
- Gender Justice Policy*, Geneva 2013.
- Give Us Today Our Daily Bread. Official Report. LWF Eleventh Assembly Stuttgart, Germany, 20–27 July 2010*, Geneva 2010.
- I Have Heard the Cry of My People... Proceedings. The Eighth Assembly Lutheran World Federation. Curitiba, Brazil. January 29–February 8, 1990*, „LWF-Report” 1990, nr 28/29.
- In Christ – a New Community. The Proceedings of the Sixth Assembly of the Lutheran World Federation. Dar-es-Salaam, Tanzania June 13–25, 1977*, Geneva 1977.
- “In Christ – Hope for the World.” *Official Proceedings of the Seventh Assembly of the Lutheran World Federation. Budapest, Hungary July 22–August 5, 1984*, „LWF Report” 1985, nr 19/20.
- “In the beginning was the Word” (Jn 1:1): *The Bible in the Life of the Lutheran Communion. A Study Document on*

- Lutheran Hermeneutics*, Geneva 2016.
- Jedno Ciało, jeden Duch, jedna nadzieja. Raport Zgromadzenia Ogólnego. Trzynaste Zgromadzenie Ogólne Kraków, Polska 13–19 września 2023*, Genewa 2024.
- Joint Declaration on the Doctrine of Justification. The Lutheran World Federation and the Roman Catholic Church. 20th Anniversary Edition*, Geneva 2019.
- Kościół w przestrzeni publicznej*, tłum. Monika Mendroch, [w:] *Kościół, Biblia i zaangażowanie publiczne. Światowa Federacja Luterancka wobec jubileuszu 500 lat Reformacji*, red. Jerzy Sojka, Dziegielów 2017.
- Luter Marcin, *Dysputa heidelberska (1518)*, tłum. Jakub Koryl, „Kronos” 2020, nr 3.
- Luter Marcin, *Przedmowy do ksiąg biblijnych*, tłum. Jerzy Krzyszczyk, Warszawa 1992.
- Luterancka tożsamość. Trzy zestawy tez dotyczących tożsamości luteranckiej*, tłum. Dariusz Bruncz, [w:] *Luterancka tożsamość i ekumenizm*, red. Jerzy Sojka, Warszawa 2020.
- Luther Martin, *Predigt am Tage der Beschneidung*, [w:] *D. Martin Luther Werke*, t. 36, Weimar 1909.
- Lutherische Identität. Lutheran Identity*, Leipzig 2019.
- Luther’s Works*, vol. 31: *Career of the Reformer: I*, Philadelphia 1957.
- Luther’s Works*, vol. 35: *Word and Sacrament I*, Philadelphia 1960.
- The Lutheran World Federation’s Commitments on the Ecumenical Way to Ecclesial Communion*, Geneva 2018.
- Mission in Context, Transformation, Reconciliation, Empowerment*, Geneva 2004.
- „Na początku było Słowo” (J 1,1). *Biblia w życiu luteranckiej wspólnoty. Dokument studyjny dotyczący luteranckiej hermeneutyki*, tłum. Monika Mendroch, [w:] *Kościół*,

*Biblia i zaangażowanie publiczne. Światowa Federacja Luterńska wobec jubileuszu 500 lat Reformacji*, red. Jerzy Sojka, Dziegielów 2017.

*One Body, One Spirit, One Hope. Report of the Thirteenth Assembly. LWF Thirteenth Assembly Kraków, Poland, 13–19 September 2023*, Geneva 2024.

*The Proceedings of the Third Assembly of the Lutheran World Federation. Minneapolis, Minnesota, U.S.A. August 15–25, 1957*, Geneva 1958.

*Sent into the World. The Proceedings of the Fifth Assembly of the Lutheran World Federation. Evian, France. July 14–24, 1970*, Minneapolis 1971.

*Sharing Hope: Empowering Churches, Impacting the World. The LWF strategy 2025–2031*, Geneva 2024.

*Study guide. LWF Thirteenth Assembly, Kraków, Poland. 13–19 September*, Geneva 2023.

*Wspólna deklaracja w sprawie nauki o usprawiedliwieniu*, tłum. Karol Karski, [w:] *Bliżej wspólnoty. Katolicy i luteranie w dialogu 1965–2000*, red. Karol Karski, Stanisław C. Napiórkowski, Lublin 2003.

*Zobowiązania Światowej Federacji Luterńskiej na Ekumenicznej Drodze do Wspólnoty Kościelnej*, tłum. Dariusz Bruncz, [w:] *Luterńska tożsamość i ekumenizm*, red. Jerzy Sojka, Warszawa 2020.

#### Opracowania / Secondary sources

Barański Łukasz, Sojka Jerzy, *Reformacja*, t. 1, Bielsko-Biała 2016.

Barth Hans-Martin, *Die Theologie Martin Luthers. Eine kritische Würdigung*, Gütersloh 1977.

Barth Hans-Martin, *The Theology of Martin Luther. A Critical Assessment*, Minneapolis 1973.

*From Federation to Communion. The History of the Lutheran World Federation*, Minneapolis 1997.

Sojka Jerzy, *Stawanie się wspólnotą. Wieczerza Pańska jako „nota ecclesiae” w publikacjach Światowej Federacji Luterńskiej*, Warszawa 2021.

Sojka Jerzy, *Wprowadzenie do wyboru dokumentów*, [w:] *Dorobek Zgromadzeń Ogólnych Światowej Federacji Luterńskiej*, red. Jerzy Sojka, Bielsko-Biała 2023.

Uglorz Manfred, *Geneza „Wyznania augsburskiego”*, [w:] *Wyznanie augsburskie. Tezy ks. Marcina Lutra*, Bielsko-Biała 2014.

#### Źródła elektroniczne / Electronic sources

*Constitution of the Lutheran World Federation (as adopted by the LWF Eighth Assembly, Curitiba, Brazil, 1990, including amendments adopted by the LWF Ninth Assembly, Hong Kong, China 1997 by the LWF Eleventh Assembly, Stuttgart, Germany, 2010, by the LWF Twelfth Assembly, Windhoek, Namibia, 2017 and by the LWF Thirteenth Assembly, Kraków, Poland 2023)*, lutheraworld.org, listopad 2024, <https://lutheranworld.org/sites/default/files/2024-11/LWF%20Constitution%20EN.pdf> (dostęp: 12.03.2026).

*Fortbildung*, lwb-zentrum-wittenberg.de, b.d., <https://www.lwb-zentrum-wittenberg.de/de/fortbildung.html> (dostęp: 12.03.2026).

Hitchen Philippa, *Council approves new LWF strategy on ‘Sharing Hope’ Hope is at the center of the new 2025–2031 strategy of the LWF approved by the LWF Council today*, lutheraworld.org, 14 czerwca 2024, <https://lutheranworld.org/news/council-approves-new-lwf-strategy-sharing-hope> (dostęp: 12.03.2026).

*Who We Are*, lutheraworld.org, 2026, <https://lutheranworld.org/who-we-are> (dostęp: 12.03.2026).

Wybór tekstów Światowej Federacji Luterńskiej dotyczących troski o stworzenie, red. Jerzy Sojka, luteranie.pl, b.d., [https://www.luteranie.pl/wp-content/uploads/2019/04/2019\\_materiały\\_troska\\_o\\_stworzenie\\_w\\_sfl.pdf](https://www.luteranie.pl/wp-content/uploads/2019/04/2019_materiały_troska_o_stworzenie_w_sfl.pdf) (dostęp: 12.03.2026).

*Youth*, lutheraworld.org, 2026, <https://lutheranworld.org/what-we-do/churches-mission/youth> (dostęp: 12.03.2026).

## Streszczenie

Artykuł był prezentowany podczas 4. edycji międzynarodowej konferencji European Culture Commonwealth 2025 (EuCuComm 2025) „500 lat Reformacji na Górnych Łużycach i Śląsku: dziedzictwo religijne, architektoniczne i kulturowe”, która odbyła się 21–23 maja 2025 r. w Lubaniu.

Tekst prezentuje główne obszary działalności największej globalnej organizacji luteranizmu – Światowej Federacji Luterńskiej (ŚFL) – w świetle jej najnowszego dokumentu strategicznego na lata 2025–2031, pokazując ich zakorzenienie w teologii luterńskiej i dyskusji na forum ŚFL. W tej perspektywie strategicznej owe obszary to: odpowiedzialna teologia, dobrze rozwijające się Kościoły, pokój i sprawiedliwość oraz służba i godność.

## Abstract

This article was presented as part of the Fourth edition of the International Scientific Conference European Culture Commonwealth 2025 (EuCuComm 2025) “500 years of the Reformation in Upper Lusatia and Silesia: religious, architectural and cultural heritage” (May 21–23, 2025, Luban, Poland).

This text outlines the main areas of focus for the largest global Lutheran organization—the Lutheran World Federation (LWF)—based on its latest strategic document for 2025–2031, highlighting how these are rooted in Lutheran theology and the discussions within the LWF. Within this strategic framework, these areas are: responsible theology, thriving churches, peace and justice, and service and dignity.